

LA CULTURA CATALANA

Apèndix sobre el seu estat actual (II)

1) *Les lletres.* — Tot i la florida esponentosa de les institucions culturals actuals, sostingudes o encoratjades pel règim autònom de què gaudeix Catalunya, la cultura catalana podia flaquejar en la seva espiritualitat si la literatura pròpiament dita en català, no la mantingués i la vivifiqués continuament. Si foren els poetes i els homes de lletres —en general— els qui van suscitar la renaixença cultural de Catalunya restituint al país la seva ànima, als escriptors en general toca de mantenir aquest fogar i d'indicar-li les directives. Per això és en el terreny exclusivament literari on aquesta cultura és palesa més lliurement. I és també en aquest terreny on cal mantenir-la amb més pureza i amb més dignitat si hom vol que l'ànima del país es manifesti autènticament per la ploma dels seus autors.

2) *La poesia.* — En el camp de la poesia, les lletres catalanes d'avui fan un magnífic paper, car hi ha poetes catalans de la més alta qualitat que serien l'orgull de qualsevol altra literatura. Després del període classicitzant inaugurat per l'escola mallorquina i de l'obra de Maragall, que dona a la lírica catalana un sentit que podríem dir cosmogònic, els poetes catalans s'incorporen als corrents universals de la poesia i evolucionen, segons el temperament de cadascun, dins l'òrbita de les escoles més diverses, però depurant-se sempre i afinant sempre l'expressió, que en algun d'ells esdevé d'una consistència i d'una diafanitat mestriables, començant per Guerau de Liost i en Josep Carner. Aquest darrer presideix, amb la seva obra múltiple i copiosa, el procés evolutiu que es va produint dins el clos de la poesia catalana del nou-cents i si no li imprimeix directives és perquè ell mateix sembla canviar d'òrbita sovint, adés cercant la gràcia i la subtilitat, adés trobant un lirisme profund i humà i adés encara, assolint una senzillesa mig popular i mig sàvia, que només és pròpia dels grans poetes. Aquesta multiplicitat és també albiradora en l'obra poètica de Josep Maria de Segarra, que representa una tendència vital i racial emparentada en certa manera amb el lirisme de Maragall. Quant a l'intellectualisme més o menys hermètic i subtil, hom el troba en els dos mestres que més influeixen sobre la joventut: J. M. Lopez-Pico i Carles Riba, el primer amb la seva imatgeria i la seva musicalitat personalíssimes; el segon, amb el seu simbolisme rotund i la seva aguda percepció dels elements poètics. A l'entorn d'aquests autors es desplega tota una producció poètica intensa que assoleix cada dia nous valors i permet afirmar que la poesia catalana es troba indiscutiblement en un període de plenitud. A remarcar els noms de Ventura Gassol, A. Esclasans, Clementina Arderiu, S. Sánchez-Juan, Marià Manent...

3) *La prosa literària.* — La majoria dels poetes esmentats són excel·lents prosistes i alguns d'ells s'han distingit en el conte, en la novel·la i en l'assaig crític. Però en el domini de la

D'un xiprer

Ta vida és un desig d'agilitat:
voldria ser gentil i és massa forta;
ta vida és un desig llarg i callat,
és com l'espectre d'una flama morta.

J. M. LOPEZ-PICO

Estança

Fuges, quan per haver-te donariem, en una nit obscura, l'estel que riu, armat, en un tombant, i en una mar incerta, un port daurat de vinyes al voltant, i en un silenci d'odi, el cant d'una noia pura.

Ens deixessis almenys, oh bella altiva, un somni dolç de tu entre els ulls i la visió infinita del món! Però ens estrenys amb soledat, presoners de la fita mirada teva, que l'habita de lluny, sense tu.

Però si fossis nostra, si daves—uns instants només—tos braços al nostre coll, cenyint l'ardent engany de creure encès ton rostre per un amor com el que d'any en any hem après—fet de dolç afany i de tristos passos,

si te'l lliuràvem—tan silenciosament atresorat!— ¿quina força immortal ens restaria, deslligats de l'encant, per ressorgir damunt la febre impia i l'animal malenconia i la soledat?

CARLES RIBA

prosa cal remarcar que si la florida ha estat més tardana, no han deixat de produir-se obres consistentes i de gran abast. Superat l'antagonisme, més aparent que real, que a començaments del segle semblava dividir els novel·listes catalans entre rurals i ciutadans, segons els temes que preferien, la novel·la i el conte catalans han evolucionat vers un concepte menys localista i per tant més humà de la literatura narrativa o d'imaginació. I si bé l'ambient local no és negligit, sinó més aviat estudiat minuciosament per alguns autors, ho és sempre en funció d'un estudi psicològic, car hom tendeix, no a revelar l'episodi esporàdic i pintoresc que pot adular el lector, sinó allò que, d'essencialment humà, pot revelar l'episodi narrat. Es distingeixen, actualment, en la novel·lística catalana, a més d'autors ja consagrats a les primeries de segle, com Joaquim Ruyra i Prudenci Bertrana, Víctor Català, Pous i Pagès, d'altres que s'han revelat novel·listes molt posteriorment, com Puig i Ferrer, Alfons Maseras, Miquel Llor, S. Juan Arbó, Francesc Trabal i tot un equip d'escriptors interessantíssims.

4) *Assaig i periodisme.* — L'assaig i el periodisme tenen, també, dins les lletres catalanes, els seus mestres incontestables. La crítica filosòfica, històrica i literària són gèneres que no manquen quan existeix un pensament col·lectiu i una literatura en plena creació. Entre els assagistes més remarcables cal esmentar Pere Coromines, Serra Hunter, Carles Riba, Carles Pi i Sunyer, Ferran Soldevila, J. M. Capdevila i J. Farran i Mayoral. L'historiador Rovira i Virgili s'ha distingit en el periodisme. El fet que només a Barcelona es publiquin cinc grans diaris catalans demostra la florida del periodisme català. Cal remarcar, però, que els altres quotidians que es publiquen a la capital catalana en llengua castellana són també un bell exponent de cultura i una escola no negligible de periodisme professional.

5) *El teatre.* — El teatre, en tant que institució artística, sofreix arreu una crisi molt aguda a la qual han contribuït molts factors extraartístics i, sobretot, extraliteraris. Però des del punt de vista literari aquesta crisi és més aparent que real. Hom escriu molt per al teatre, i Catalunya compta amb un bell estol d'autors dramàtics que malgrat tot no han relentit llur producció. La institució del premi Ignasi Iglésies ha revelat diverses obres de mèrit, algunes de les quals no han pogut ésser dutes a l'escena. I els autors més eminents, no especialitzats en el teatre, tenen obres per estrenar. Això fa creure que la vitalitat del teatre català, no depèn solament de la producció literària. Per altra banda, el repertori d'obres consagrades pel públic és prou vast perquè hom pugui parlar d'aquest teatre com d'una cosa vivent i vigorosa, ja que a més de les grans figures de Guimerà, Iglésies i Rossinyol, que ultrapassaren les fronteres lingüístiques del català, en aquest re-

(Segueix a la pàgina 9)